

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli d. 3 April 1871, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 5) Utlåtande (N:o 9) i anledning af en utaf Herr J. Rundbäck väckt motion (N:o 68) om tillägg till Kongl. Förordningen den 18 Juni 1864, angående utvidgad näringsfrihet.

Uti en hos Andra Kammaren väckt motion har Herr J. Rundbäck på anförda skäl föreslagit, att Riksdagen behagade besluta ingå till Kongl. Maj:t med en underdånig skrifvelse derom, att sådana tillägg göras i Kongl. Förordningen af den 18 Juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, att arbetstiden vid fabriker för personer mellan 12 och 18 år inskränkes till 10 timmar per dygn, och vidare att till biträde i handel eller till arbete i fabrik, handverk eller annan handtering ej någon må antagas, som ej fyllt 12 år och inhemtat det kunskapsmått, hvilket folkskolestadgan föreskrifver som det minsta, samt att sådana anordningar för öfrigt skola förefinnas, att barnen derefter erhålla nödig undervisning såväl någon kortare tid om hvardagarne som ock i söndagsskolan; och slutligen att kontrollen öfver och ansvaret för öfverträdelse af dessa bestämmelser måtte skärpas.

De frågor, hvilka af motionären här blifvit dragna under Riksdagens ompröfning, hafva åtskilliga gånger under de sista decennierna varit föremål ej mindre för Riksdagarnes skrivelser till Kongl. Maj:t, än ock för i ämnet tid efter annan utfärdade författningar. Utskottet vill derföre, till en början här i korthet omnämna såväl de åsikter, hvilka af Riksdagarne sålunda blifvit uttalade, som ock hvad på lagstiftningens område i berörda hänseende blifvit vidgjordt.

Uti Kongl. Fabriks- och Handtverks-ordningen af den 22 December 1846, hvarigenom skråförfattningarne upphäfdes och en friare näringslagstiftning grundlades,

förekomma, angående i arbete vid fabriker eller i handtverk antagna barn eller yngre personer, blott följande bestämmelser, nemligen:

§ 32, mom. 4. »Ej må någon till fabriks- eller handtverkslärling eller arbetare antagas förr än han fyllt 12 år»; och

§ 36. »Fabriks- och handtverks-idkare åligger att faderligt vaka deröfver, att de hos honom antagna arbetare, särdeles då de såsom minderårige äro i hans hus och bröd, hållas till gudsfruktan, ordentlighet och goda seder, samt om de förut ej förvärfvat den kunskap, som i § 3, litt. a. omförmäles, deruti erhålla undervisning å de dagar och timmar, som idkaren bestämmer; börande de tillhållas att flitigt besöka söndagsskolor eller andra för fabriks- och handtverks-arbetare afsedda läroanstalter.»

Det under § 3 lit. a. åberopade kunskapsmättet inskränkte sig till den underbyggnad, som erfordrades för att få begå Herrans heliga Nattvard, samt till att kunna skriva läsligt och räkna quatuor species i enkla tal. Till dessa stadganden lades genom Kongl. Kungörelsen af den 22 Maj 1852 ett nytt, nemligen, att »vid fabriksinrättningar i riket må icke till arbete nattetid, mellan kl. 9 på aftonen och kl. 5 på morgonen, användas arbetare under 18 års ålder».

På denna punkt stod lagstiftningen i ämnet, då Rikets Ständer under 1856 — 1858 årens riksdag den 12 September 1857 afläto en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att, såsom tillägg till här sist omnämnda Kongl. kungörelsen, ett stadgande måtte i nåder utfärdas, hvarigenom arbetstiden vid spinnerier, väfverier, samt cigarr- och tändsticksfabriker äfvensom andra i afseende å inverkan på arbetarnes helse med dem jemförliga fabriker och inrättningar för barn och yngre personer emellan 12 och 15 år bestämdes till 8 timmar om dagen samt från 15 till och med 18 år till 10 timmar dagligen; äfvensom att Kongl. Maj:t täcktes efter vederbörandes hörande nådigst meddela nödiga föreskrifter, så att berörda stadgande vunne efterföljd. Denna Ständernas skrifvelse remitterades af Kongl. Maj:t till Kommerskollegium för afgifvande af underdånigt utlåtande, och Kollegium infortrade i sin ordning yttranden i ämnet från fabriksföreningarne i rikets förnämsta städer. Somliga af dessa föreningar afstyrkte all vidare inskränkning uti vid fabriker anställde barns och yngre personers arbetstid, under det andra åter ansågo den väl kunna vidtagas, fast icke till den omfattning Rikets Ständer föreslagit. Så t. ex. påyrkade Nyköpings fabriks- och handtverksförening, att arbetstiden för barn mellan 12 och 15 år väl kunde bestämmas till 8 timmar om dygnet, men att den derefter borde vara fri; under det Göteborgs fabriksförenings fullmäktige förklarade, att derest någon inskränkning i arbetstiden komme till stånd, hvilket fullmäktige för sin del icke funno behöfligt, den då icke måtte sträckas till arbetare utöfver 15 år, samt ej till mer än 10 timmar om dygnet, hvilken arbetstid för barn och yngre personer mellan 12 och 18 år jemväl förordades af Norrköpings fabriksförening. Uti sitt eget utlåtande till Kongl. Maj:t förklarade Kollegium, att det, med hänsyn till ämnets invecklade be-

skaffenhet, icke kunde tillstyrka någon förändring i då gällande föreskrifter för barns och yngre personers arbetstid vid fabriker, men att, derest Kongl. Maj:t funne tiden vara inne för en undersökning om de förhållanden, hvilka på frågans utredning kunde hafva inflytande, detta måtte uppdragas åt en komité, sammansatt af sakkunniga personer, och deruti företrädesvis läkaren, folkskoleläraren och fabriksidkaren måtte representeras.

Med anledning af Ständernas förberörda skrifvelse blef dock någon vidare åtgärd icke från regeringens sida vidtagen, och då de på nytt vid 1862—1863 årens riksdag uti underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, angående ändring i författningarne rörande handels- och näringsrätten samt om upphäfvande af vissa delar utaf Handelsbalken, angåfvo de allmänna grunder, hvarpå, efter Ständernas uppfattning, en förordning om villkoren för idkande af fabriks- eller handtverksrörelse borde hvila, så upptaga de, angående barns och yngre personers arbetstid vid fabriker och handtverkerier, ordagrant hvad derom redan i Kongl. Förordningen af den 22 December 1846 och Kongl. Kungörelsen af den 22 Maj 1852 var stadgadt, och som härofvan blifvit omnämndt, men häntydde icke ens på det tillägg till förenämnda författningar, hvarom Rikets Ständer i sin den 12 September 1857 till Kongl. Maj:t aflättna underdåniga skrifvelse gjort yrkande. Hvad Rikets Ständer uti skrifvelsen af år 1863 framhållit, angående vid fabriker och handtverkerier anställda barn och yngre personer, återfinnes jemväl uti Kongl. Maj:ts nu gällande nådiga Förordning angående utvidgad näringsfrihet af den 18 Juni 1864, blott med det tillägg, att »Näringsidkare skola jemväl vid sina biträdens eller arbetares behandling och sysselsättning fästa behörigt afseende å deras helsa och arbetsförmåga.»

Till de lagbestämmelser, hvilka här blifvit omnämnda, har sedan 1864 ett enda tillägg blifvit gjordt genom Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 18 Februari 1870, angående hvad vid tillverkning af tändstickor eller andra tändmedel, för hvilkas tillredning vanlig fosfor användes, skall iakttagas till förekommande af käkbensbrand (fosfornekros) bland arbetarne. Utom flera detaljerade föreskrifter, afseende luftvexling och sundhet i allmänhet vid ifrågavarande fabriker, innehåller förordningen uti § 6, rörande arbetarnes ålder, följande stadgande: »Vid tändmassans beredning eller stickornas indoppning deri må icke användas arbetare, som ej fyllt 15 år; ej heller må någon vid dessa arbeten sysselsättas längre tid än sex månader i sender, eller, efter det han upphört med sådant arbete, dertill ånyo användas förrän minst två månader förflutit, utan att derunder någon för hans helsa skadlig inverkan af arbetet försports».

För fullständigande af hvad i ämnet förekommit, får Utskottet erinra att Herr J. Rundbäck jemväl vid sistlidet års riksdag väckte motion derom »att arbetstiden för barn emellan 12 och 16 år, som vid fabriksarbete användas, icke får utsträckas öfver 10 timmar per dygn». Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskott, hvartill motionen remitterades, tillstyrkte, i afgifvet betänkande. skrifvelse till Kongl. Maj:t uti af

motionären angifvet syfte, men betänkandet blef af Kammaren efter en ganska sakrik diskussion till Utskottet återremitteradt, hvarifrån det sedermera icke återkom.

Uti Kongl. Kommers-kollegii här förut omnämnda, till följd af Rikets Ständers skrivelse af den 12 September 1857 till Kongl. Maj:t afgifna utlåtande förekommer äfven en kort framställning om lagstiftningen uti åtskilliga främmande länder, rörande barns och yngre personers arbetstid vid fabriker samt öfriga i sammanhang med detta ämne stående stadganden. Som denna framställning torde vara af intresse för frågans bedömande vill Utskottet uti bilaga till detta betänkande intaga densamma.

Ehuru våra förhållanden icke ännu torde påkalla så detaljerade föreskrifter rörande vid fabriken anställde barns och yngre personers arbetstid och skolundervisning, som de, hvilka uti flera andra länders lagstiftning, såsom af ofvannämnda bilaga inhemtas, i detta hänseende redan finnas inrymda, synes det dock Utskottet, som om den industriella verksamhetens fortgående utveckling inom vårt land erfordrade utförligare bestämmelser än dem, hvilka innehållas, angående detta ämne, i nu gällande lag. Såsom bevis för denna industriens utveckling får Utskottet hänvisa till Statistiska Centralbyråns berättelse för år 1869, hvaraf, bland annat, inhemtas, att då samtliga, under 18 års ålder, vid fabriker och manufakturer anställda personer år 1863 uppgingo till 4,564, så hade deras antal år 1869 ökats till 5,511, då deremot med dylikt arbete sysselsatte personer, öfver 18 år, under samma tidrymd endast stigit från 24,156 till 25,282. Af arbetare, hvilka icke uppnått 18 år, hade den aldrr väsendtligaste delen sin sysselsättning vid spinnerier, väfverier, cigarr- och tändsticksfabriker samt andra, med afseende å inverkan på arbetarnes helsa, med dem jemförliga fabriker och inrättningar, vid hvilka, enligt Rikets Ständers skrivelse af den 12 September 1857, arbetstiden redan då ansetts böra begränsas för yngre personer mellan 12 och 15 år till 8 timmar om dagen, samt från 15 till 18 år till 10 timmar dagligen. Bland dessa här särskildt omnämnda fabriker vill Utskottet jemväl intaga pappersfabrikerna, då de, genom den der förekommande lumpsorteringen, i synnerligt hög grad anstränga arbetarnes helsa. Var den i Ständernas berörda skrivelse sålunda föreslagna begränsning af arbetstiden då befogad, så är den det i ännu högre grad nu, då å ena sidan deras antal, för hvilka lagstiftningen här skulle träda emellan, under tiden från 1857 så betydligt tillväxt, och å den andra meranämnda personers arbetstid, efter motionärens förslag, endast skulle inskränkas till 10 timmar. Om denna begränsning af arbetstiden kan anses tillräcklig för det dermed afsedda ändamålets ernående, torde vara svårt att på förhand bestämma, då detta alltid lär bli i väsendtligaste mån beroende af den helsa och de krafter hvarje person redan hunnit förvärfva, då han inträder uti fabrikslifvet. Men då dettas skadliga inflytande på arbetarnes välbefinnande * mindre har sin grund uti arbetets tyngd än i dess enformighet och kanske framför allt uti den osunda atmosfer, som inom fabrikslokaler ofta förefinnes och mången gång är oskiljaktig från det råämne, som der förarbetas, torde alla de inrättningar, vid hvilka sistnämnda olägenhet före-

kommer, få anses påkalla den af motionären i yngre personers arbetstid vid fabriker föreslagna begränsning. Att denna mången gång med nuvarande lagstiftning i ämnet icke kan åvägbringas af föräldrar och målsmän, äfven der de anse den för sina barn eller myndlingar behöfelig, läser icke kunna bestridas, då föräldrarne eller målsmännen sjelfva oftast äro beroende af sina arbetsgifvare, samt, ej mindre för sin än sina barns utkomst, måste underkasta sig i hvarje särskildt fall antagen arbetsordning, utan afseende å dennas större eller mindre lämplighet för de yngre arbetarnes helsa och utveckling.

Af hvad Utskottet sålunda anført torde framgå, att det ej egentligen är vid fabriker anställda yngre personers arbetstid, som behöfver begränsas, utan det är snarare tiden för deras nödvändiga vistelse uti fabrikslokaler, inom hvilka luften naturligtvis är instängd och förskämd. Häraf följer äfven, att Utskottet icke, på sätt motionären föreslagit, vill förorda någon begränsning uti yngre personers arbetstid vid samtliga fabriker. Många af dem, såsom mekaniska verkstäder, åkdons-fabriker, snickerifabriker m. fl., äro nemligen af den beskaffenhet, att arbete i desamma ej kan vara skadligare än hvarje annan kroppslig sysselsättning, vare sig vid handtverkerierna eller jordbruket, för hvilka näringsgrenar en mera detaljerad lagstiftning, rörande arbetstiden, läser få anses allt annat än lämplig.

Beträffande nu först motionärens yrkande, »att till biträde i handel, eller till arbete i fabrik, handtverk eller annan handtering ej någon må antagas, som ej fyllt 12 år», så synes det Utskottet, som om motionären förbisett, att den af honom åberopade 1864 års författning redan innehåller hvad motionären här påyrkat. Genom 4 mom. i § 15 af nyssnämnda författning är nemligen stadgadt, att »ej må någon antagas till biträde i handel eller till arbetare i fabrik, handtverk eller annan handtering förrän efter fyllda tolf år», och då detta stadgande sammanfaller ordagrant med motionärens yrkande i berörda hänseende, läser någon ny skrifvelse från Riksdagen till Kongl. Maj:t i den delen af ämnet icke vara lämplig.

Hvad åter angår den delen af motionärens förslag, som afser, att icke någon må till biträde i handel eller till arbete i fabrik, handtverk eller annan inrättning antagas, utan att derförinnan hafva inhemtat det kunskapsmått, hvilket folkskolestadgan föreskrifver som det minsta, så finner Utskottet detsamma förtjent af uppmärksamhet, för så vidt det rör vid fabriker anställda barn. Det jemna och oftast oafbrutna arbete, som af dessa barn måste utföras under årets alla hvardagar, allt ifrån den dag de vid fabriken vunnit inträde, kan ej annat än menligt inverka på både deras förmåga och fallenhet att upphemta någon synnerlig fördel af dem deremellan meddelad undervisning. I de flesta fall blifver detta nog händelsen i högre grad, der deras kunskapsmått vid inträdet i fabriken varit ringare, än att de på egen hand kunna förkofra sina studier. Skall denna förkofran blifva en möjlighet erfordras åtminstone, att hafva inhemtat folkskolestadgans minimum, hvilket, såsom bekant, omfattar ren och flytande innanläsning af svenska språket, så latinsk som svensk stil;

religionskunskap och biblisk historia till den grad, som erfordras för att kunna hos presterskapet börja den egentliga nattvardsläsningen; kyrkosång, med undantag för dem, som dertill sakna allt anlag; skrifva; och de fyra räknesätten i hela tal. Stadgande härom synes Utskottet så mycket nödvändigare, som de under sednare tiden inrättade, såsom bildningsmedel för arbetare i allmänhet beräknade, industriföreningar och slöjdskolor derförutan sällan lära kunna begagnas af personer, hvilka redan såsom barn inträdt i fabrikslifvet.

Att deremot stadga något minimum af kunskaper för de barn, hvilka egna sig åt handel eller handtverk, är så mycket mindre af verkligt behof påkalladt, som de, hvilka välja den förstnämnda lefnadsbanan, icke lära underlåta att, utan några derom i lag gifna föreskrifter, tillägna sig större mått af kunskaper, än det som, äfven i bästa fall, i en folkskola inhenitas; och de barn åter, hvilka ingå i handtverkslära, äro icke, på grund af sjelfva arbetets beskaffenhet, deraf ovilkorligen jemnt så upptagna, att de icke fortfarande mera regelbundet kunna begagna sig af den allmänna skolundervisningen. Lika litet finner Utskottet behöfligt att i lag stadga, det barn, som blifvit antaget till biträde i handel eller för arbete i fabrik, handtverk eller annan handtering, skall någon kortare tid dagligen erhålla undervisning, enär en sådan föreskrift utan tvifvel i hög grad skulle åstadkomma svårigheter för barn att erhålla någon sysselsättning af ifrågavarande beskaffenhet. Allt, som i detta hänseende kan ifrågasättas, anser Utskottet redan vara i gällande författning inrymdt, då den tillförsäkrar meranämnde barn en fortgående undervisning.

Uti motionärens slutliga yrkande, att kontrollen öfver och ansvaret för öfverträdelse af här förut omnämnda bestämmelser måtte skärpas, kan Utskottet icke instämma. Motionären har ej heller för detta sitt yrkande uppgifvit något motiv, och Utskottet har sig icke något bekant, som skulle påfordra en framställning från Riksdagen i ofvanberörda riktning, helst i nu gällande författning stadgade böter för öfverträdelse af i densamma gifna föreskrifter kunna uppgå till det betydliga beloppet af 200 R:dr R:mt.

I följd af hvad sålunda blifvit anfördt, får Utskottet, med afstyrkande af motionärens yrkande i öfrigt, hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes till Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 18 Juni 1864, angående utvidgad näringsfrihet, göra följande tillägg:

att arbetstiden vid spinnerier, väfverier, samt cigarr-, pappers- och tändsticks-fabriker, äfvensom andra i afseende å inverkan på arbetarnes helsa med dem jemförliga fabriker och inrättningar, måtte för barn och yngre personer emellan 12 och 18 år inskränkas per dygn till 10 timmar, hvilka dock så fördelas, att

arbetarne derunder erhålla lämpliga hvilo- och fristunder; och att ej någon under 18 år må till arbete i fabrik antagas, som ej förvärfvat sig det kunskapsmått, hvilket folkskolestadgan föreskrifver som det minsta hvar och en bör hafva inhemtat, då han lemnar skolan.

Stockholm den 30 Mars 1871.

På Utskottets vägnar:

J. A. Åstrand.

Bilaga.

Uti Kongl. Kommers-kollegii under år 1858 till Kongl. Maj:t afgifna underdåniga utlåtande om barns och yngre personers arbetstid vid fabriker förekommer, rörande lagstiftningen i detta ämne uti åtskilliga främmande länder, följande:

»Uti Preussen är det förbjudet att till ständigt arbete vid fabriker eller bergverk använda barn under tolf års ålder. Personer, som ännu icke uppnått sexton år, kunna antagas till arbetare vid förenämnda inrättningar, om de åtnjutit en treårig oafbruten skolundervisning eller genom betyg af skollärare visa, att de kunna obehindradt läsa sitt modersmål och börjat lära sig skriva, samt med vilkor att deras fader eller målsman lemnar arbetsgifvaren en så kallad arbetsbok, innehållande ett tryckt sammandrag af de, rörande yngre personers användande till arbete gällande föreskrifter. Uti denna bok, som tillhandahålles af vederbörande polismyndighet, införas arbetarens namn, födelseår och religion, faderns eller målsmannens namn, stånd och boningsort, skolbetyg, inträde i och afgang från inrättningen m. m. Yngre arbetare under 14 års ålder få vid fövannämnda inrättningar sysselsättas endast sex timmar om dagen, häruti ej inberäknad den tid af tre timmar dagligen, som bör användas för deras skolundervisning. Emellan de bestämda arbetstimmarne bör arbetaren medgifvas en och en half timmes ledighet före och efter middagen samt en timma på middagen. Att använda yngre personer till arbete före kl. half 6 på morgonen och efter half 9 på aftonen samt på sön- och helgedagar är helt och hållet förbjudet. Arbetare af kristen trosbekännelse, hvilka icke begått Nattvarden, böra

icke på de timmar, som äro bestämda till deras undervisning för nämnda ändamål, sysselsättas med arbete vid nämnda inrättningar. Om yngre personers anställande vid arbete af nu ifrågavarande beskaffenhet bör arbetsgifvaren göra anmälan hos polismyndigheten: hvarförutan det åligger arbetsgifvaren att hvart halft år hos denna myndighet uppgifva antalet af de hos honom sysselsatta arbetare under sexton års ålder. Öfverträdelser af dessa föreskrifter äro belagda med böter af 1 till 50 Thaler för hvarje arbetare, hvilken påföljd drabbar fabrikssegaren eller den, som är satt i hans ställe. Dessutom kan domaren, om sådan öfverträdelse förnyas inom viss tid, förbjuda yngre personers sysselsättning vid inrättningen under bestämd tid. Vederbörande regeringsdepartement eger, der sådant påkallas af omständigheterna, vidtaga åtgärder, så att valet af skolundervisningstimmar för yngre arbetare icke må störa driften af de inrättningar, hvarvid de sysselsättas; hvarförutan Departementet har att träffa sådana anstalter, som för vidmakthållande af arbetarnes helsa och sedlighet äro af nöden. Verkställigheten af omförmälda föreskrifter åligger dock närmast särskildt utsedde fabriksinspektörer: och fabrikssegaren är förpligtad att när som helst, äfven under natten, underkasta sig den undersökning, rörande förhållandena i omförmälda afseende, som kan finnas nödig att anställa.

Enligt *Franska* lagstiftningen i detta ämne må barn, som uppnått åtta års ålder, användas till arbete vid manufaktur, bruk och mekaniska inrättningar samt hvarje fabrik, som på samma verkstad sysselsätter mer än tjugu arbetare. För barn vid denna ålder får dock arbetet icke utsträckas öfver åtta timmar på dygnet, och under arbetstiden medgifves dem en hvilostund. Yngre personer från tolf till sexton år böra icke användas till verkligt arbete mer än tolf timmar om dygnet och ega derunder åtnjuta flera fristunder. Arbete får icke ega rum under annan tid än mellan kl. 5 om morgonen och kl. 9 på aftonen. Arbete under annan tid anses såsom nattarbete, hvartill barn under 13 år icke må användas. Om, i följd af en drifkrafts tillfälliga översamhet eller oundgängliga iståndsättande, sådant skulle finnas nödigt, kunna yngre personer öfver tretton år användas vid nattarbete, då två timmar räknas för tre, hvilket äfven är tillåtet, då det finnes oundgängligen nödvändigt vid inrättningar, som drifvas natt och dag, och der arbetet icke kan afbrytas under tjugufyra timmar. Yngre personer under sexton års ålder må ej hållas till arbete sön- och helgedagar. Barn under tolf år kunna icke anställas vid arbete, med mindre föräldrar eller förmyndare intyga att de besöka någon allmän eller enskild skola; äfven derefter skall undervisningen för dem fortfa, till dess de uppnått nyssnämnda ålder. Yngre personer öfver tolf år äro frikallade härifrån, om med betyg af Mairen styrkes, att de redan erhållit den första elementära skolundervisningen. Mairen åligger att lemna föräldrar eller förmyndare en bok, innehållande uppgift å barns namn, födelseort, ålder och bostad samt den tid det användt för skolundervisning. Fabrikssegaren eller arbetsgifvaren bör i denna bok anteckna dagen för barnets inträde och afgång från inrättningen m. m. Vederbörande administrativa myndighet kan till andra

än ofvan omförmälda slags inrättningar utsträcka tillämpningen af förenämnda stadganden, höja minimum af ålder och minska arbetstiden i afseende å sådana inrättningar, der arbete skulle öfverstiga arbetarens krafter och blottställa hans helsa, bestämma de inrättningar, der yngre personer under sexton års ålder icke få sysselsättas, förbjuda vissa slags farliga eller skadliga arbeten i verkstäder, der barn äro anställda, samt bestämma de arbeten, som af barn må utföras vid bruk under sön- och helgedagar, äfvensom de fall då nattarbete är för dem tillåtet. I öfrigt bör denna myndighet tillse att sedlighet upprätthålles vid de ifrågavarande inrättningarne, att skol- och religionsundervisning beredes barnen, att elak behandling och öfverdrifven bestraffning icke må ega rum, samt att nödiga anstalter vidtagas för bevarande af barnens helsa. För att öfvervaka de sålunda gifna föreskrifternas behöriga verkställighet och efterlevnad äro inspektörer tillsatte af regeringen. För hvarje barn, som mottages till arbete utan att hafva uppnått den af lagen bestämda ålder, eller hållits till arbete utöfver den i särskilda fall bestämda tid, bötes 15 francs, dock att ej i något fall böterna må öfverstiga tillhoppa 200 francs. Förnyas sådan öfverträdelse är arbetsgifvaren förfallen till böter från 16 till 100 francs; dock att, under nämnda förutsättning böterna icke i någon händelse kunna tillsammans öfverstiga 500 francs.

Den *Engelska* lagstiftningen i detta ämne är ordnad genom flera tid efter annan under de sednare 31 åren utfärdade parlamentsakter, hvilka äro särdeles vidlyftiga och innefatta en mängd detaljföreskrifter, angående dels barn under tretton års ålder, dels ock yngre personer mellan tretton och aderton år samt qvinnor. I fråga om dem, som höra till den förre kategorien, är stadgadt, att barn under åtta års ålder icke må anställas vid arbete i fabrik samt icke der sysselsättas före kl. 6 på morgonen eller efter kl. 6 på aftonen och icke på lördag efter kl. 2 e. m. Barn af nämnda ålder skola icke arbeta mer än sex och en half timmar på dagen, om icke middagsmåltiden för yngre arbetare börjar kl. 1 e. m., i hvilket fall barn, som börjat arbeta om morgonen, kan hållas dertill sju timmar. Barn, som arbetat före middagen, får icke sysselsättas efter kl. 1 e. m. samma dag, hvarifrån undantag likväl eger rum, då yngre personer och de af kvinnokönet arbeta endast tio timmar om dagen, då barn äfven kunna hvarannan dag i veckan användas till arbete tio timmar. Då barn öfver elfva år sysselsättas endast med att vinda eller tvinna silke, må de arbeta lika med yngre personer. Barn böra besöka skola under tre timmar, mellan kl. 8 f. m. och 6 e. m., hvarje arbetsdag utom lördagen, men barn, som besöker skolan från den 1 November till slutet af Februari, må icke ovilkorligen hållas till undervisning mer än två och en half timma om dagen. De barn, som arbeta tio timmar hvarannan dag, skola besöka skolan fem timmar, emellan kl. 8 f. m. och kl. 6 e. m., å de dagar, då de icke arbeta. Emellan den 30 September och den 1 April må barn arbeta efter kl. 6 till kl. 7 e. m., såvida anmälan derom

blifvit gjord hos vederbörande inspektör och godkänd af honom, samt skriftlig under rättelse derom blifvit anslagen vid ingången till fabrikslokalen. Efter kl. 7 e. m. är det ej tillåtet att hålla barn till arbete. Yngre personer emellan tretton och aderton år samt qvinnor må icke sysselsättas i någon fabrik före kl. 6 f. m. eller efter kl. 6 e. m. eller på lördag efter kl. 2 e. m. Under tiden mellan den 30 September och den 1 April kunna sådana personer användas till arbete från kl. 7 f. m. till kl. 7 e. m., dock med nyssnämnda undantag hvad lördagen beträffar samt efter det anmälan, upptagande huru länge sådant arbete skall fortfara, egt rum hos inspektören samt blifvit godkänd af honom och på nyssnämnda sätt anslagen vid ingången till fabrikslokalen; men i nu förutsatta fall är det förbjudet att använda ifrågavarande personers arbete före kl. 7 på morgonen. För måltiden är bestämd en och en half timma emellan kl. half 8 f. m. och kl. 6 e. m., men dertill skall anslås en timma, antingen utan afbrott eller på olika tider före kl. 3 e. m. Mer än fem timmar får icke någon sysselsättas före kl. 1 e. m. utan en ledighet af en half timma. Alla arbetare af sistnämnda ålder hafva sin måltidstimma vid samma tid. Innan någon under adertons års ålder får anställas i arbete vid fabrik skall personens namn införas i ett af fabriksägaren efter fastställt formulär hållet register, deraf utdrag meddelas inspektören, när sådant påfordras, och ej må någon under sexton år anställas i sådant arbete, såvida personen icke är försedd med läkarebetyg. Till nattarbete eller emellan kl. half 9 på aftonen och kl. half 6 på morgonen må icke någon under aderton års ålder användas vid bomulls-, ylle-, redgarns-, hamp-, lin-, repslageri-, lärfts- och sidenfabriker, hvarest ånga eller vattenkraft eller annan mekanisk kraft begagnas för inrättningens drifvande. Från den bestämda arbetstiden af sextionio timmar, för vecka räknadt, får undantag endast ega rum, då tid skulle gå förlorad i följd af brist eller öfverflöd på vatten eller då någon särskild olägenhet inträffar på ångmaskin eller annan mekanisk kraft. Af regeringen äro fyra personer anställda i egen skap af inspektörer öfver sådana fabriksinrättningar, hvarvid barn och yngre personer under aderton år sysselsättas med arbete. Desse inspektörer skola öfvervaka föreskrifternas efterlefnad och ega i sådant afseende att när som helst, dag eller natt, då sådan inrättning är i gång, besöka densamma och göra sig underrättade om allt, hvad som rör yngre arbetares anställning, tillstånd och undervisning. På hemställan af inspektörerna tillsätts en eller flere subinspektörer för att under de förres ledning tillse, att ifrågavarande föreskrifter iakttagas. Inspektör åligger äfven att vaka der öfver, att barn under tretton års ålder besöka någon skola, och, i fall föreskriften här om åsidosättes, eger han ålägga arbetsgifvaren att å arbetarens veckoaflöning innehålla en penny för hvarje shilling sterling till godtgörande af kostnaden för skolundervisningen. Inspektör skall tvänne gånger om året till regeringen afgifva rapport om tillståndet vid fabrikena samt huruvida författningarne efterlefnas. I öfrigt äro föreskrifter meddelade angående rengöring af fabrikslokal, om åtgärder för att i vissa fabriker skydda yngre arbetare mot utströmning af vatten och ånga, samt om anbringande af stängsel

omkring ångmaskin eller vattenhjul, i hvars närhet yngre personer skola vistas, m. m. För öfverträdelse af de genom författningarne gifna föreskrifter äro stadgade böter från 5 shilling till 100 pund sterling, allt efter förseelsernas olika art och beskaffenhet.

Uti *Belgien* har ännu icke, så vidt Kollegium varit i tillfälle att inhemta, blifvit fastställd någon lag till bestämmande af fabrikssegares rättigheter och skyldigheter i förhållande till de barn eller yngre personer, hvilka användas till fabriksarbete i detta land. Synnerligen omfattande undersökningar i ämnet hafva emellertid på regeringens anstaltande egt rum allt från år 1843. Resultatet af dessa undersökningar, dervid de större städernas handelskamrar och medicinska fakulteter, bergverksingeniörer m. fl. blifvit hörde, innefattas uti tre stora oktavband; hvarförutan år 1862 från trycket utkommit 1:sta delen af ett vidlyftigt betänkande i frågan, afgifvet af den, enligt Kongl. dekretet den 27 Mars 1859 inrättade, städernas handelskamrar öfverordnade rådsförsamling, eller den s. k. »Conseil supérieur de l'industrie et du commerce», hvilken består dels af ombud från samtliga handelskamrarne i riket och dels af ledamöter utsedde af konungen. — Betecknande för frågans ståndpunkt i detta land, efter det sådana undersökningar föregått, är den förklaring, ministern för de inre angelägenheterna kort före slutet af år 1862 afgaf till representantkammaren i anledning af en petition i ämnet, hvilken inkommit från en kommunalstyrelse. Ministern yttrar nemligen, att regeringen icke skulle förlora ur sigte den stora fråga, som utgjorde föremål för den nyssnämnda framställningen; och så snart denna fråga kunde lösas på ett verksamt sätt, utan att allt för mycket stöta de intressen, som deraf berördes, skulle regeringen icke undlåta att taga representationens medverkan i anspråk. Om regeringen allt dittills tvekat att taga något steg, var anledningen den, att en lag, der en af de hufvudsakligaste bestämmingarne blifvit ogillad af landets förnämsta myndighet i dylika ämnen (den ofvannämnda Conseil supérieur), hade föga utsigt att vinna representationens bifall och, i hvilken händelse som helst, otvifvelaktigt skulle framkalla ledsamma förvecklingar. För en sådan tveksamhet finnes dessutom andra grunder af icke mindre allvarsam beskaffenhet. Man kunde i sjelfva verket icke påstå att någon af de frågor, som afsågo lagstiftningen angående barns användande till arbete af förenämnda beskaffenhet, blifvit löst på ett fullständigt sätt. Erfarenheten hade ännu icke bestämt uttalat sig, hvarken i fråga om den ålder, som lämpligen borde utsättas för barnens antagande till fabriksarbete, ej heller längden af den tid, under hvilken de dagligen kunde användas dertill, ej heller de olika arter af industri, på hvilka lagen borde ega tillämpning, ej heller slutligen i fråga om den samtidiga eller särskildt för sig gående utvecklingen af skolundervisningen och arbetsöfningen. Uti de länder, der lagstiftningen hade funnit sig uppfordrad att träda emellan i detta ämne, hade hon i berörda afseende vidtagit ganska olika mått och steg. Den ålder, då barn först kunna öfverlemnas till fabriksarbete, vexlade i olika länder från åtta till femton år; längden af dagsarbetet. inskränkt på ett ställe till sex timmar. uppginge deremot

annorstädes till åtta, tio, ja till och med tolf timmar. Sedan ministern vidare framhållit, hurusom denna lagstiftning tillämpades i England endast å några vissa stora industrianläggningar, men i Frankrike på hvarje mekanisk eller medelst ånga drifven inrättning, hvilken sysselsatte mer än tjugo i en verkstad samlade personer, och i andra länder slutligen på hvarje yrke, som hade varors tillverkning till föremål, samt tillika antydt de medel, hvarigenom man sökt på en gång befordra barnens moraliska uppfostran och vårda deras fysiska krafter, förklarar han, att icke något af dessa medel visat sig tillräckligt verksamt; hvarefter han slutligen yttrar, att det icke förefunnes något skäl att brådstörtadt söka lösningen af denna fråga, med äfventyr att stifta en overksam lag eller att ålägga styrelsen nya förbindelser, så mycket svårare, som hon antingen skulle vara ur stånd att väl fullgöra dem, eller ock utsätta sig för ett lifligt missnöje, i händelse hon sökte fullgöra dem i strid med de uti frågan intresserades åsigter. Arbetets frihet vore en af den nyare tidens skönaste eröfringar. Om denna frihet annorstädes framkallat verkningar, som man ansett sig böra hämma eller begränsa, hade följderna deraf i Belgien varit mera goda än onda; och man skulle göra sig skyldig till en föga lämplig brådska, om man, för att förekomma några missbruk, skyndade att förkasta hennes välgerningar.